

חסדי דוד הנאמנים

תגובה לתגובה

“נטיית החסד צריכה הגנה גדולה¹”, מפני שהגבול בין הרחמים והחמלה לבין הפקרת העולם מחוק ומשפט הוא דק מאוד, “כי ברחמנות השופטים יאבד כל משפט²”, כמו שהגבול בין דין צדק לבין שרירות הלב והאכזריות דק אף הוא. מסיבות אלו ישנם דינים שבהם השאירה התורה רווח על מנת לתת לחסד להכנס בתוכו, כמו לפני משורת הדין ופשרה, אך יש דינים אחרים בהם אומרת התורה “חסד הוא – ונכרתו!³”, זהו חסד העובר את גבולו וסופו להביא לחורבנו של עולם. “והכרזה דתית שהיא נתוקה לגמרי ממדת הגבורה, ומתגדרת רק ברוב החסד מתחילה ועד סוף, בשקר יסודה, ולא תעמוד, כי עד ארגיע לשון שקר⁴”. כך, באופן מיוחד, מתייחסת התורה לדין הנקמה. למן תורת משה רבינו שמזהירה “ולא תחניפו את הארץ⁵”, ועד משנה-תורת רבינו משה שמחדד ומגדיר “ומזהרין בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח ואפילו נתן כל ממון שבעולם ואפילו רצה גואל הדם לפטרו⁶”; ושונה ומסביר במורה הנבוכים⁷: “ולפיכך אפילו נתקיים הנהרג שעה או ימים והוא מדבר ודעתו נכונה עליו, ואמר הניחו להורגי כבר מחלתי לו וסלחתי לו, אין שומעין לו”. כאן דעת התורה חותכת וברורה, רגשי החסד האנושיים חוצים גבול מסוכן, ובאה התורה לשים להם גבול וסייג. “ואם החסד בנטייתו הפראית לא יכיר את עמקם של סייגי קודש הללו, יזרח עליו אור תורה ממקור החסד הנאמן, ששם המלכות נתונה, והעולם על ידו נבנה ונתכונן, חסדי דוד הנאמנים⁸”. חסדה של תורה זהו החסד הנאמן, שממנו עולם יבנה, חסד היודע מתי לפנות את מקומו לדין, וזוהי מידתו של “דוד המלך עליו השלום, שהיה איש דמים ומקורו בעומק הדינים⁹”, שדמים רבים שפך, ובכך הכשיר את הדרך לדורו של שלמה, דור שהשלום שלו. ללא מלחמות דוד, לא היה מופיע בעולם שלומו של שלמה. כך גם לעתיד לבוא, “בשישית מלחמות, שביעית בן דוד בא”. שלום העולם של משיח בן דוד יבוא רק לאחר ביעור הרשעה במלחמה. ואם יאמר אדם שאיננו מוכן לשלם את המחיר המוסרי האישי שבביעור הרע, עליו אומר הכתוב “וארור מונע חרבו מדם”, שחס על עצמו, אך מפקיר את העולם לרשעה, וזוהי אנוכיות רוחנית, חסד מדומה לעצמו וליריבו אך פשע ש“לא יכופר” כלפי העולם. אלו מקרים בהם הרחמים הגדולים מסתתרים דווקא בעומקו של הדין, ובמקרים כאלו אנו נדרשים למורכבות. לסגל לעצמנו את מידת החסד של דוד, “חסדי דוד הנאמנים, החסדים המהוים את הגבורות היותר אידיאליות¹⁰”. ולאמץ את מידתו של הקב“ה “הדור בלבשו¹¹”, ולעטות הדר – “הדר הוא לכל חסידיו” – “שאף על פי שהם חסידים שנוהגים במידת הרחמים, אף על פי כן יעשו נקמה בגוים שהוא מידה הפוכה, וזהו הדר להם¹²”. ובעל גבורות, שהוא מלא רחמים, יראה את הדרנו, את המחיר האישי הכבד שאנו נדרשים לשלם באחזנו בחרב, ונתן לנו רחמים¹³.

1. הראי"ה קוק, שמונה קבצים, קובץ ז' כג.

2. רמב"ן, דברים ז', טו. וכדאי מאוד לעיין בדבריו שם בפסוק יב.

3. ויקרא כ', יז.

4. הראי"ה קוק, שמונה קבצים, קובץ ה', קסד.

5. במדבר ל"ה, לג.

6. מורה הנבוכים חלק שלישי, מ"א.

7. כנ"ל מקור 1.

8. מעיני הישועה ח"א פי"ז, עמוד מא.

9. כנ"ל מקור 4.

10. ישעיהו ס"ג, א.

11. ביאור הגר"א לברכות לג ע"ב.

12. עיין אור החיים, דברים י"ג, יח.